

Тема: ” Проблема еміграції галицьких селян до Канади в к. 19 – на п. 20 століття за новелою В. Стефаника ” Камінний хрест” (” Із України линуть журавлі”).

Автор: Вчитель української мови та літератури Мишура Любов Іванівна

Трагедія в родині Івана Дідуха за новелою В. Стефаника” Камінний хрест” спонукає задуматися над сенсом життя, власною долею, долею України. Адже Вітчизна у кожного – одна, найкраща і неповторна. Для нас, українців, Україна – це і червона калина під вікном, і солов’їна пісня у вишневому саду, і батьківська хата, завітчана матусиними вишиванками... Яке це щастя!

Тема уроку: «Проблема еміграції галицьких селян в кінці 19 – на початку 20ст.» (« Із України линуть журавлі») за новелою В. Стефаника

« Камінний хрест»

Мета:

- **навчальна:** з’ясувати причини еміграції галицького селянства до Канади; розкрити трагізм долі Івана Дідуха ;
- **розвиваюча:** удосконалювати навички ідейно-художнього аналізу прозового твору, уміння працювати самостійно з додатковою літературою , узагальнювати, робити висновки; розвивати усне мовлення, творчу уяву;
- **виховна:** виховувати любов до Батьківщини, почуття національної свідомості й гідності.

Обладнання: портрет В.Стефаника, вишитий рушник, відео « Моя священна Марківська земля», уривок із фільму « Камінний хрест», панно « З України линуть журавлі», відеозапис.

Тип уроку: урок – психологічне дослідження.

Учні класу об’єдналися в 3 групи по 5 – 6 чоловік.

Випереджувальні завдання: дослідження історичних та літературних фактів, цитатний план до образу Івана Дідуха, інтерв’ю з Іваном Дідухом.

Епіграф до уроку: Задумаймось над долею важкою,

Що гнала цих людей в далекий край,

Відчуймо біль Стефаника героїв

І зрозуміймо, де насправді рай.

Хід уроку

I. Тема та мотивація уроку

Вчитель. Діти, сьогодні, продовжуючи роботу за новелою В. Стефаника

« Камінний хрест», ми розглянемо **проблему еміграції галицьких селян в кінці**

19 – на початку 20ст., з'ясуємо причини їх еміграції до Канади; розкриємо трагізм долі Івана Дідуха , будемо удосконалювати навички ідейно-художнього аналізу прозового твору.

Сьогоднішній урок мені хотілося б назвати ще так : „ Из України линуть журавлі”. Це журавлі, які відлітали у вирій, щоб ніколи більше не повернутися. Їх плач розносився по всьому світу.

Летять журавлі щастя-долі шукати.

Летять восени у далекі світи,

Й не знають, чи вернуть до рідної хати,

Щоб місце під сонцем для себе знайти.

Ті журавлі – наша українська родина, розкидана по Америці, Бельгії, Бразилії, Канаді.

(*Відео « Журавлі»*)

II. Дослідження проблемних завдань у творчих групах.

Вчитель. Щоб дослідити цю проблему, ви об'єдналися у 3 групи: « Науковці» ,

« Літературознавці», « Сучасники». І зараз я запрошую всіх до співпраці.

I група « Науковці».

1 учень. Ми отримали завдання дослідити причини еміграції галицького населення в кінці 19 – поч.. 20 ст.. І ось, що ми дізналися. На початку ХХ ст. почалася еміграція українського населення до Америки. Причинами такого явища стали безземелля та малоземелля, безробіття, нестерпні податки. На кінець ХІХ ст. українська громада в США нараховувала 200 тис. чоловік, українська громада Канади — 24 тис. Еміграція західноукраїнського селянства набирає такого розмаху, що лякає панівні класи. Вони лютували, бо втрачали дешеві робочі руки. Говорили: «Мужики з жиру дуріють, шукають дармового хліба!»

2 учень. Початок еміграції галицького селянства за океан до Канади має точну дату.

Василь Юричко подає її так: «7 вересня 1891 року Пароплав “Орегон” пришвартувався у порту “Галіфакс”, на канадському березі Атлантичного океану. На берег зійшли двоє українців — Василь Єлиняк та Іван Пилипів, галицькі селяни із села Небиліва, що в теперішній Івано-Франківській області. З них і прийнято вести відлік початку української еміграції до Канади». Уже через кілька років, починаючи з 1896-го, еміграція галицьких та буковинських селян набула масового характеру. Кожен переселенець, якщо він досяг 18 років і вніс 10 доларів попередньої плати, отримував від уряду Канади земельну ділянку, яка становила приблизно півгектара залісної території.

3 учень. Переселенець зобов’язувався жити на цій території не менше трьох років, побудувати хату й господарські приміщення, викорчувати ліс і розорати хоч десяту його частину. Якщо емігрант це робив, він ставав власником усього поля. Проте для обробітки були потрібні знаряддя і тяглова худоба, а тому селяни на якийсь час погоджувалися на небезпечну роботу в шахті, працювали на прокладанні залізниць, щоб заробити необхідну суму.

Переїжджаючи на нове місце проживання, українці наче брали часточку материкової України з собою, а тому називали свої нові поселення українськими назвами: Полтава, Коломия, Козак, Січ, Хмельницький, Галичина. Всього таких українських назв на карті Канади близько двохсот.

II група.

Керівник групи. « Літературознавці».

А ми отримали завдання дослідити історичну основу написання новели

« Камінний хрест».

1 учень. Досліджуючи життєвий і творчий шлях В. Стефаніка, ми дізналися про те, що в основу написання новели покладені факти, свідком яких був сам автор.

Коли Василь Стефанік навчався у Кракові, йому доводилося спостерігати, як мандрують у світи його земляки-емігранти. Враження було гнітюче, розпачливе.

На Краківському вокзалі, проводжаючи земляків у далеку Америку, Стефаник бачив сині, спечені губи, підпухлі від плачу дитячі очі, чув захриплі від голосінь та зойків голоси матерів. Отже, цей твір написаний на основі реальних подій.

2 учень. А я познайомився з листом В. Стефаника до своєї дружини Ольги Гаморак від 21 квітня 1899 року, в якому він пише:

«У п'ятницю приїхало їх 800 душ ранісінько, не вилізали з возів, але випадали, не сідали до другого поїзду, але здобували його штурмом. Жінки бігали і верещали за згубленими дітьми, урядники одного-двох мужиків силоміць пхали до воза, хоть той молив їх, що жінка з дитиною десь пропала...». Такі картини Стефаник часто спостерігав. Вони мучили його, не давали не тільки спати, а й жити.

III група. Сучасники. Вчитель. А хто був прототипом головного героя?

1 учень. Прототипом головного героя Івана Дідуха став русівський селянин Стефан Дідух, односець В. Стефаника, який, емігруючи до Канади, поставив на своєму полі камінний хрест. Він і понині стоїть на найвищому горбі в Русові.

Науковці стверджують, що Стефан Дідух, виїхавши до Канади, більше ніколи не повернувся на Батьківщину.

2 учень. Задумаймося над долею важкою,

Що гнала цих людей в далекий край,

Відчуймо біль Стефаника героїв

І зрозуміймо, де насправді рай.

Вчитель. Іван Дідух... Такий собі селянин з Галичини, яких тисячі. Він серцем приріс до землі, пустив глибоко корені. І люди поважали його за щоденну працю.

А ось і він сам. (*Інтерв'ю*)

Журналіст. Шановний Іване, розкажіть про вашу тяжку працю на горбі?

Іван Дідух. Мене завжди пам'ятали в селі таздою, відтоді мав усе лиш одного коня і малий візок із дубовим шишем. Коня запрягав у під руку, сам себе в борозну.

То як тягнули снопи з поля або гній у поле, то однако і на коні, і на мені жили виступали.

Журналіст. Іване, а чому в селі всі вас кличуть Переломаним?

Іван Дідух. Так кличуть, бо все ходив схилений. А сталося це зі мною так: сонце пражить, а я колінкою з гноєм наверх, аж шкіра з колін обскакує. А на горі такий вітрець дунув на мене, що мене за мінуту в попереці зачало ножами шпикати.

Від цієї пригоди я ходив усе зібганий у поясі, а люди прозвали мене Переломаний.

III. Робота над дослідженням трагічної долі Івана Дідуха .

Вчитель. Земля – матінка, земля – годувальниця... Яка ж вона рідна та мила! Мав землю Іван Дідух, радів їй і важко доглядав. Працюючи над змістом твору, будемо шукати відповідь на запитання: в чому ж трагізм долі Івана Дідуха.

- **Давайте пригадаємо**, а звідки у Івана земля? (*І розділ*. Від слів: як прийшов із війська додому.... Зачитати)
- Чи був ґрунт на тому горбі родючим? (*І розділ*. Від слів: на тім горбі жінки копали пісок...)
- Як ви розумієте вислів В. Стефаніка: «Іван вік свій збув на тому горбі»?

(*І розділ*. Зачитати від слів: але хоч той горб його переломив...).

- Чи могла така земля прогодувати родину Івана?

- Чому не кидав того «тяжкого» горба, який забирав усі сили? (*залишилося від батька у спадок*).
- З якої причини Іван запросив усе село ?(*II розділ, початок : бо сини з жінкою до Канади наважилися...*)
- Чому Іван вирішує податися до Канади? (Зачитати. *III розділ, початок. Бо так сини просили*)

Вчитель. Іванові важко покидати рідний край. Він серцем відчуває, що більше сюди не повернеться. А Канада для них із жінкою стане могилою.

(*III розділ.* Опис жінки. Від слів: прийшла Іваниха... . **Розмова Івана Дідуха про Канаду**)

- З яким проханням звертається Іван Дідух до односельчан? (*IV розділ. Прохання – не минати горба...*)
- Як почувається Іван? (*5 розділ. Відповідь. Він співав, танцював з старим Михайлом, зі своєю дружиною. Той спів і танець був веселий, як в молодії літа... Зачитати.*)

Вчитель . А тепер давайте спробуємо себе у ролі психологів.. Вчені стверджують, що іноді вчинки людини є красномовніші за слова. Але для цього переглянемо фрагмент з фільму «Камінний хрест» режисера Леоніда Осики.

- **Рубрика « Ми – психологи»:**

Який душевний стан головного героя, на вашу думку, передає його танець?

(це крик душі, розпач, туга за рідним краєм)

- З якою метою Іван поставив хрест на своєму горбі? (*Цим він хотів лишити про себе пам'ять на рідній землі.*) *7 розділ.* Зачитати.

Вчитель. Щоб повніше розкрити трагізм долі Івана Дідуха, В. Стефаник створив образи – символи.

Робота над образами-символам. Створити « Асоціативний куц»

I група – горб, II – хрест, III – дідух

<i>Горб</i>	<i>Хрест</i>
• Життя	• Пам'ять
• Важка праця	• Печаль
• Рідна земля	• Туга за рідною землею
• Страждання	• Важка доля
	• Смерть у чужому краї

· Надія	
· Віра	
· Любов	

Прізвище символічне. Дідух – сніп, урожай, землероб, достаток, щаслива доля. Це те, чого не вистачало Івану та його родині. Це те, за чим він відправився у далеку дорогу – дорогу в один кінець.

III. Узагальнення та систематизація вивченого матеріалу. Робота в творчій майстерні.

Вчитель. А зараз я запрошую вас до творчої майстерні.

1). Літературний диктант (усний) . Продовж речення.

1. Івана Дідуха в селі всі кличуть ... *Переломаним.*
2. В спадок від батька Іванові дістався ... *горб.*
3. Коня Іван запрягав у під руку, а сам себе в...*борозну.*
4. До церкви Іван Дідух ходив лише...*на Великдень.*

5 «Спросив Іван ціле село», щоб ... *попрощатися.*

6. Істерично виконував Іван Дідух зі своєю дружиною танець... *польку.*
7. Іван Дідух у щасливе життя на чужині ... *не вірить .*
8. Трагедія Івана Дідуха в тому, ... *що він змушений був покинути рідний край.*

2). Скласти сенкан:

I група – Іван

II група – Еміграція

III група – Україна

Вчитель. Не залишилася байдужою до проблеми еміграції і Кравцова Оля.
Написала авторський вірш « Емігранти»(учениця читає вірш).

Вчитель. Доля емігрантів дуже важка . Давайте поміркуємо:

- **Міні – диспут.** Чи буде Іван Дідух щасливим у чужому краї?
- **Хвилинка вільнодумства** « Якби я був письменником...»

IV. Підсумок уроку

Вчитель. Любі діти, трагедія Івана Дідуха в новелі «Камінний хрест» спонукає нас замислитися над сенсом життя, долею України і власною долею.

І як би не склалося ваше життя, пам'ятайте, що немає на світі іншої

України, немає іншого Дніпра, бо тільки в ріднім краї росте червона калина біля хати, у вишневому саду – спів солов'я, а у маминій хаті – вишиті рушники

(авторське відео « Моя священна Марківська земля»).

VIII. Рефлексія. Продовжіть речення:

1. На уроці я дізнався...
2. Мене вразила...
3. Трагедія Івана Дідуха в тому, що...
4. Я зрозумів, що справжній рай...

Підсумок уроку. Вчитель:

На уроці всі активно дуже працювали,

І новелу , і героїв , безперечно, знали.

А зараз – час оцінити вашу роботу.

- Картки самоцінювання заповнені вами в процесі роботи.
- Самооцінка, оцінка вчителя.

IX. Домашнє завдання

Підготуватися до контрольного твору на тему ” Образ Івана Дідуха– символ трагізму долі українського селянина – бідняка (за новелою Василя Стефаника “Камінний хрест”) .

Картка самооцінки

Прізвище,ім'я учня _____

Оцінювання здійснюється за 12-бальною шкалою. За кожне питання: від 0 – до 2 балів.

<i>Як я працював(ла)?</i>	<i>Бали</i> <i>(від 0 – до 2)</i>
1. Підготував домашнє (випереджувальне) завдання і поділився думками на уроці.	
2. Працював за змістом новели , наводив цитати, приклади на підтвердження своїх думок.	
3. Творчо працював у групі (асоціативний куш)	

4. Правильно написав літературний диктант.	
5. Склав сенкан за ключовим словом.	
6. З точки зору психолога проаналізував (ла) фрагмент із фільму (робота в парах).	
7. Написав(ла) авторський вірш .	
8. Брав участь у « Хвилинці вільнодумства».	
9. Узагальнював вивчений матеріал, робив висновки.	
Загальний	
бал:	

<https://urok-ua.com/konspekt-uroku-z-ukrayinskoyi-literaturi-v-10-klasi-tema-problema-emigratsiyi-galitskih-selyan-do-kanadi-v-k-19-na-p-20-stolittya-za-noveloyu-v-stefanika-kaminniy-hrest-iz-ukrayin/>